

Taal- en leesbevorderingsmaatregelen voor volwassen statushouders

Two-pager EMN Nederland

De two-pagers van EMN Nederland analyseren de resultaten van EMN-onderzoeken vanuit Nederlands perspectief. Wat zijn de belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen het Nederlandse beleid en het beleid van andere landen?

1. Belangrijkste maatregelen voor ondersteuning bij taal en lezen voor volwassen statushouders

Bijna alle deelnemende landen¹, behalve Hongarije, hebben gerichte en/of algemene regelingen om volwassen statushouders te ondersteunen bij het leren van de taal. Van formele opleidingen tot initiatieven van vrijwilligers: er is een breed scala aan mogelijkheden. Voorbeelden zijn:

- taalprogramma's van de overheid, los van andere integratieprogramma's;²
- taalondersteuning als onderdeel van bredere integratieprogramma's;³
- taalondersteuning gekoppeld aan integratie op de arbeidsmarkt.⁴

Servië biedt bijvoorbeeld gratis taallessen in het eerste jaar na een positieve beslissing op een asielaanvraag. Zweden heeft onder andere combinatieprogramma's, waarbij statushouders Zweeds leren terwijl ze hoger beroepsonderwijs volgen. **Nederland** onderscheidt zich door als enige land drie verschillende leerroutes aan te bieden voor het leren van de taal tijdens de inburgering (zie kader). Een volledig overzicht van de maatregelen in alle landen is te vinden in [het onderzoeksrapport](#).

Two-pager bij EMN-onderzoek

'Language and literacy support measures for adult beneficiaries of international protection', november 2025

Onderzoeksvraag

Wat zijn de belangrijkste taal- en leesbevorderingsmaatregelen voor volwassen statushouders in de EU-lidstaten en deelnemende landen van het EMN?

Deelnemende landen

Oostenrijk (AT), België (BE), Bulgarije (BG), Cyprus (CY), Tsjechië (CZ), Duitsland (DE), Estland (EE), Griekenland (EL), Spanje (ES), Finland (FI), Frankrijk (FR), Hongarije (HU), Ierland (IE), Italië (IT), Litouwen (LT), Luxemburg (LU), Letland (LV), Malta (MT), Nederland (NL), Polen (PL), Zweden (SE), Slowakije (SK), Slovenië (SI); Servië (RS)

2. Deelnameverplichting

Het bijwonen van taalonderwijs is verplicht voor volwassen statushouders in 11 landen, waaronder **Nederland**.⁵ In Zweden is het deelnemen aan cursussen alleen verplicht voor mensen die sociale bijstand ontvangen en voor deel-

Leerroutes

B1-route

Als een statushouder in Nederland wil studeren of werken, is de B1-route geschikt. Deelnemers die verplicht zijn te integreren, moeten binnen maximaal 3 jaar op B1-niveau Nederlands kunnen spreken en schrijven.

Onderwijsroute

Deze leerweg is vooral bedoeld voor jongeren. Zij leren Nederlands op B1-niveau of hoger. Het doel van dit traject is om hen voor te bereiden op een beroepsopleiding of universitaire opleiding.

Zelfredzaamheidsroute

Als bovengenoemde leerwegen te veel-eisend zijn, is er de zelfredzaamheidsroute. Deze cursus is geschikt voor deelnemers die niet (goed) kunnen lezen of schrijven. Voor deze deelnemers is er geen examen. Zij moeten 800 uur taallessen volgen en aan 800 activiteiten meedoen.

1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, SE, SI, SK en RS

2 CY, ES, IE, IT, LU, SI en RS

3 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SK

4 BG, CY, DE, EE, EL, ES, FR, IE, LT, PL, SE

5 AT, BE, BG, DE, EE, ES, FI, FR (OEPRE en France Travail programma's zijn op vrijwillige basis), LT, NL en RS

nemers aan het Zweedse introductieprogramma voor statushouders of het werk- en ontwikkelingsprogramma. Soms is er geen sprake van een expliciete verplichting, maar hanteren landen wel sancties bij niet-deelname, zoals het verlagen van de uitkering, of positieve prikkels bij deelname, zoals hogere uitkeringen. In Finland en Litouwen kunnen sociale uitkeringen verlaagd of stopgezet worden als de mate van aanwezigheid van een statushouder onder een bepaald niveau daalt. Hoewel taalonderwijs in Slovenië niet verplicht is voor statushouders, levert deelname hen wel extra steun op. Als ze voor 80 procent aanwezig zijn, krijgen ze na het eerste jaar een verlenging van hun huisvestingsuitkering en elke volgende maand een gratis buskaart. **Nederland** en vier andere landen eisen het behalen van een bepaald taalniveau: A1 (Frankrijk), A2 (België) of B1 (in het Vlaamse deel van België). In Oostenrijk en Griekenland moeten statushouders die bepaalde sociale uitkeringen ontvangen respectievelijk niveau B1 en A2 behalen. **Nederland** heeft verplichte taalcriteria, maar deze verschillen per leerroute (zie kader 1).

3. Ondersteuning op maat

Negen deelnemende landen⁶ bieden ondersteuning op maat om tegemoet te komen aan de individuele leerbehoeften van statushouders, zoals mogelijkheden voor individuele of online lessen⁷, cursussen voor mensen met een beperking (waaronder visuele of auditieve beperkingen)⁸, het geven van geschikte leeromgevingen (waaronder kleinere groepen)⁹ en speciaal leermateriaal (bijvoorbeeld voor mensen met een trauma).¹⁰ In **Nederland** kunnen gemeenten gespecialiseerde scholen om ondersteuning vragen, zoals programma's in braille.

Alfabetiseringsniveau

Bijna alle landen¹¹, inclusief **Nederland**, beoordelen de individuele leer- en alfabetiseringsbehoeften van statushouders voordat ze aan een taalcursus beginnen. Meestal gaat het om een leervaardigheidstest om het taalniveau te bepalen.¹² In 17 landen¹³ is het taalonderwijs vervolgens afgestemd op het niveau van geletterdheid. Dit geldt dus ook voor mensen die weinig of geen onderwijs hebben genoten, analfabeet zijn of ondersteuning nodig hebben om een ander alfabet te leren, of om digitaal vaardig te worden. In Oostenrijk zijn er

bijvoorbeeld twee cursussen, de 'basisalfabetiseringscursus' en de 'alfastandaardcursus', die op de verschillende niveaus zijn afgestemd.

In **Nederland** krijgen alle statushouders een op maat gemaakt integratietraject. Voor aanvang van de inburgeringscursus (en dus ook de taallessen) stelt de gemeente in overleg met de statushouder een persoonlijk programma op, het Persoonlijk Integratie- en Participatieplan. Als onderdeel van dit plan voeren de gemeenten ook een eerste beoordeling uit van de taal- en leesvaardigheid van de statushouder.

4. Kwaliteitsborging

Zeventien landen, waaronder **Nederland**, hebben regelingen om de kwaliteit van taalondersteuning te waarborgen.¹⁴ Zo moeten cursussen of cursusaanbieders gecertificeerd of goedgekeurd zijn¹⁵, en/of moeten docenten over specifieke kwalificaties beschikken.¹⁶ In Italië moet bijvoorbeeld elk project een instrument hebben om de verworven taalvaardigheden te evalueren, en moet voor elke statushouder een boekje met taalvaardigheden en leerprogressie worden opgesteld.

In **Nederland** is de organisatie Blik op Werk verantwoordelijk voor het toezicht op en het waarborgen van de kwaliteit van taalcursussen. De stichting voert onafhankelijke kwaliteitsbeoordelingen uit en kent kwaliteitskeurmerken toe aan scholen die aan de gestelde eisen voldoen. Daarnaast zijn er criteria voor taalscholen voor de effectiviteit van het onderwijs, de tevredenheid van deelnemers en hun resultaten (zoals slagingspercentages voor examens). Ook docenten moeten beschikken over kwalificaties, zoals certificaten voor het onderwijzen van Nederlands als tweede taal (NT2).

5. Extra ondersteuning

Meer dan de helft van de landen¹⁷, waaronder **Nederland**, heeft extra steunmaatregelen om deelname aan taalonderwijs voor zoveel mogelijk statushouders mogelijk te maken. In **Nederland** gaat het om flexibele lestijden en/of de mogelijkheid om deeltijd te studeren¹⁸, het bieden van kinder-

6 AT, CZ, DE, EE, ES, IT, LT, LU, LV, SE

7 AT, CZ, IT, LV, SE

8 AT, DE (materiaal dat tijdens de cursus wordt verstrekt), SE

9 DE, EE, LV, SE

10 DE, LU, SE

11 AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, SK, SE, SI en RS

12 AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, IT, LU, LV, MT, NL, SE en RS

13 AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, IT, LU, LV, MT, NL, SE, en RS

14 AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FR, IE, IT, LU, LV, MT, NL, SE, SK (als een taalschool de cursus verzorgt) en RS

15 AT, BE (Brussel-Hoofdstad en Duitstalige Regio's), CY, DE, EE, FR (France Travail door Qualiopi), IE, NL, LV, SK (taalscholen) en RS (nationaal onderwijsmechanisme).

16 AT, BE (Duitstalige regio), CY, DE, IE, LU, LV, NL en RS (nationaal onderwijsmechanisme)

17 AT, BE, BG, CZ, DE, EL, FI, FR, IE, IT, LT, LU, LV, NL, SE, en RS

18 Net als in AT, BE, DE, EE, EL, FI, FR, LT, LV, SE (ouderschapsverlof), SI

opvang¹⁹ en het kunnen volgen van online of hybride cursussen, onder andere via zelfstudiemodules²⁰.

In **Nederland** zijn gemeentes daarnaast verplicht om statushouders de eerste zes maanden van hun inburgering financieel te ontzorgen. De gemeente houdt vaste lasten (huur, zorgverzekering, gas/water/licht) daarom in op de uitkering. Dit zorgt ervoor dat statushouders zich niet druk hoeven te maken over deze betalingen en zich kunnen concentreren op het inburgeren.

Extra steunmaatregelen die **Nederland** niet heeft maar andere landen wel, zijn:

- handige cursuslocaties, zoals op school of in een opvangcentrum: AT, BE (Vlaanderen, Brussel-Hoofdstad), EE, IE, LT, SE;
- individuele ondersteuning, zoals financiering, een begeleider of team van specialisten of individuele lessen: AT, BE, IT, LV, SE (project van de stad Uppsala); RS;
- dekking van vervoerskosten: BE (Waals Gewest), BG, DE, ES, IE;
- speciale cursussen voor vrouwen of moeders met kinderen: DE, ES, FI, FR (door lokale ngo's), SE.

6. Effectieve maatregelen

De volgende maatregelen en initiatieven werden door deelnemende landen uitgelicht als succesvol:

- **Koppeling met werk:** in 14 landen, waaronder **Nederland**, kan taalonderwijs voor statushouders gekoppeld zijn aan werk. Bijvoorbeeld via leerwerktrajecten, trainingen in specifieke sectoren als de bouw of de gezondheidszorg en projecten om de betrokkenheid van werkgevers te bevorderen.²¹
- **Digitale tools en platformen:** 7 landen maken gebruik van digitale tools en platformen om taalonderwijs buiten het klaslokaal te ondersteunen, zoals de Franse app Bonjourbonjour en het Ierse platform **KELS.ie**.²²
- **Praktische taalcursussen:** 5 landen noemen praktijklessen buiten de klas, waaronder winkelen, reizen met openbaar vervoer en vrijetijdsactiviteiten en lessen over het dagelijks leven en ouderschap.²³
- **Actieve opvangperiode en pre-integratie:** Nederland licht uit dat deelname aan activiteiten in het opvangcentrum en het doen van (vrijwilligers)werk tijdens de opvangperiode een positief effect hebben op inburgering.

¹⁹ Net als in AT, BE (Duitstalig), CZ, DE, EL, ES, FI, FR, IE, LT, LU, LV, MT, SE

²⁰ Net als in AT, CZ, DE, EE, IE, LT, LU, LV, NL, SE; RS

²¹ AT, BE, CY, DE, EL, ES, FI, FR, NL, IE, IT, SE

²² AT, DE, EE, FR, IE, LU, LV

²³ BE (Wallonië, Brussel-Hoofdstad Regio), CZ, EE, IE, LT